

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-4785/2013. számú ügyben**

Előadó: dr. Haraszti Katalin

Az eljárás megindulása

A Győrtől hat kilométerre lévő Vámoszabadi község külterületén létesítendő menekülttábor (a továbbiakban: befogadó állomás) elleni lakossági tiltakozásról a sajtóból értesültem. A híradások szerint a tiltakozás hátterében egyrészt a helyi lakosságnak a település közbiztonsága miatti aggodalmai, másrészt az a körülmény állt, hogy egy vállalkozó, a befogadó állomásra érkező külföldiek jelenlétére hivatkozva, egy 120 munkahely létesítésével járó beruházási szándékától elállt, továbbá egy már működő vállalkozás vezetője is lemondott arról, hogy az alkalmazottjai számát 20 fővel bővítse. Az ügyben hivatalból rendelttem el a vizsgálatot.

Néhány nappal később, 2013. július 5-én érkezett Vámoszabadi község polgármesterének (a továbbiakban: panaszos) a beadványa, aki a befogadó állomás létesítésének körülményeit kifogásolta. A panaszos sérelmezte, hogy a befogadó állomás helyét kijelölő kormányzati döntést megelőzően semmiféle társadalmi egyeztetés, vagy hatásvizsgálat sem történt, és kérte, vizsgáljam meg, hogy a létesítés a magyar jogrend szabályainak megfelel-e.

A panaszos a beadványához, indokolásként, a képviselő testület Kormányhoz írt levelét mellékelte. A dokumentum szerint a 2001. évi népszámlálás óta a község lakossága mintegy 49%-al emelkedett, amelynek során a biztos egzisztenciával rendelkező középosztály, jellemzően a Győrben működő nagyüzemek (Rába, Audi) vezető munkatársai költöztek a településre, akik attól tartanak, hogy újonnan épült ingatlanjaik a befogadó állomás megjelenésével veszítenek az értékükből. A külföldiek megjelenése „kockázatot jelent a családok biztonságérzetére,” akik a település külterületén létesítendő befogadó állomás tervét elutasítják.

A vizsgálatot végző munkatársaim 2013. október 3-án helyszíni ellenőrzést folytattak a befogadó állomáson, ahol megtekintették a külföldiek elhelyezésére és ellátására szolgáló helyiségeket, illetve azok felszerelését és berendezését. Munkatársaim az intézményben élő külföldiek többségét az előzetesen összeállított angol és francia nyelvű kérdőív segítségével hallgatták meg. Az albán anyanyelvű külföldiek kikérdezése albán-magyar tolmács közreműködésével történt. Munkatársaim, a befogadó állomás helyszíni ellenőrzést követően, Vámoszabadi Község Önkormányzatának Polgármesteri Hivatalában találkoztak a panaszossal.

Az érintett alapvető jogok

- *A magzati élet védelmének kötelezettsége:* „Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.” /Alaptörvény II. cikk/;
- *A gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadsága:* Mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a vallás vagy más meggyőződés szabad megválasztását vagy megváltoztatását és azt a szabadságot, hogy vallását vagy más meggyőződését mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon, akár egyénileg, akár másokkal együttesen, nyilvánosan vagy a magánéletben kinyilvánítsa, vagy kinyilvánítását mellőzze, gyakorolja vagy tanítsa. /Alaptörvény VII. cikk (1) bekezdés/;

- *A menedékjog:* „Magyarország – ha sem származási országuk, sem más ország nem nyújt védelmet – kérelemre menedékjogot biztosít azoknak a nem magyar állampolgároknak, akiket hazájukban vagy a szokásos tartózkodási helyük szerinti országban faji, nemzeti hovatarozásuk, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozásuk, vallási, illetve politikai meggyőződésük miatt üldöznek, vagy az üldöztetéstől való félelmük megalapozott.” /Alaptörvény XIV. cikk (3) bekezdés/;
- *Diszkrimináció tilalma:* „Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.” /Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdés/;
- *A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga:* „(1) Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. /Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés/.
- *Az ingyenes oktatáshoz való jog:* „Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.” /Alaptörvény XI. cikk (2) bekezdés/.
- *A testi és lelki egészséghez való jog:* „Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.” /Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés/.

Az alkalmazott jogszabályok

- Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.).
- A gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény).
- A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet.
- A területi védőnői ellátásról szóló 49/2004. (V. 21.) ESzCsM rendelet.
- A menekültügy szervezeti rendszeréről szóló 52/2007. (XII. 11.) IRM rendelet.
- A fertőző betegségek és a járványok érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet.

A megállapított tényállás

A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (a továbbiakban: Hivatal) Nyugat-dunántúli Regionális Igazgatóságának vezetője 2013. június 14-én, a Győr-Moson-Sopron megyét érintő migrációs problémákról szóló beszámolója keretében, még a kormányzati döntés megszületése előtt, tájékoztatta a megyei közgyűlést az új befogadó állomás létesítésére vonatkozó tervekről. Vámosszabadi lakói a befogadó állomás létesítésére irányuló kormányzati szándékról a következő napon, a helyi sajtóban a megyei közgyűlés üléséről szóló híradásokból értesültek, amelyre tiltakozó megmozdulásokkal reagáltak.

A Hivatal főigazgatója (a továbbiakban: főigazgató), először 2013. június 18-án, Vámosszabadi Község Önkormányzata képviselőtestületének kezdeményezésére, falugyűlés keretében találkozott a település lakóival és válaszolt a kérdéseikre.

A főigazgató 2013. július 3-án, a kormányzati döntés megszületését követően, tájékoztatta a megyei közgyűlés tagjait annak háttéréről, továbbá az intézmény kialakításával és működésével kapcsolatos tervekről.

A főigazgató 2013. július 8-án egy újabb, a megyei rendőr-főkapitánnyal közös falugyűlésen ismételen találkozott a település lakóival, akiket részletesen tájékoztatott arról, hogy a befogadó állomásokra érkező külföldiek befogadása hogyan történik. A közegészségüggyel kapcsolatos lakossági aggodalmakra reagálva, a főigazgató hangsúlyozta, hogy a hatályos jogszabályi rendelkezések alapján a menedékkérőket csak a jogszabályban előírt szűrővizsgálatok elvégzését követően, és csak akkor lehet a közösségben elhelyezni, ha semmiféle fertőző betegségben sem szenvednek. A megyei rendőr-főkapitány tájékoztatta a lakosságot arról, hogy az önkormányzat kérésére, a lakosság biztonságérzetének növelése céljából, a település rendőrsőt fog kapni és térfigyelő kamerákat is telepítenek.

A Hivatal a befogadó állomás kialakításával kapcsolatos munkálatok elvégzésére elsősorban helyi vállalkozókat kért fel, azonban közülük néhányan, külső fenyegetésekre hivatkozva elálltak az együttműködéstől. A Hivatal, egyes helyi vállalkozók visszalépését követően, a befogadó állomás működésével összefüggő őrzés-védelmi feladatok ellátására, az ételmezés, a takarítás, valamint az egészségügyi feladatok ellátására Vámosszabadiban, illetve a környező településeken működő cégekkel szerződött.

A vizsgálat megállapításai

A hatásköröm tekintetében

Az Alaptörvény 30. cikk (1) bekezdése értelmében, az alapvető jogok biztosa alapjogvédelmi tevékenységet lát el, akinek az eljárását bárki – így nem csak természetes, hanem jogi személyis – kezdeményezheti.

Az Ajbt. 20. § (1) bekezdése értelmében, az alapvető jogok biztosának eljárása a sérelmet szenvedő személy beadványára indul. Az Ajbt. 18. § (4) bekezdése értelmében, az alapvető jogok biztosa, a természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására, vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára hivatalból is folytathat eljárást.

Az Ajbt. 1. § (2) bekezdésének a) és d) pontjai alapján, az alapvető jogok biztosa a tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok, köztük a gyermekek jogainak védelmére. A magyarul nem beszélő menedékkérők, különösen a kisgyermekes családok esetében alapos okkal feltételezhető, hogy a nyelv és a helyi viszonyok ismeretének hiányából eredő fokozottan kiszolgáltatott helyzetüknél fogva alapvető jogaik megsértése esetén arra sem lennének képesek, hogy panaszt tegyenek.

Az említett jogkörömben eljárva a befogadó állomás létesítésének, valamint az ott élő külföldiek elhelyezésének körülményeit közös eljárásban vizsgáltam.

Az ügy érdemében

A befogadó állomás helyének kijelölése ügyében

Amíg 2012-ben mindössze **2157** külföldi kért menedékjogot Magyarországon, addig a Hivatal 2013. május 31-ig már **7303** menedékkérelmet regisztrált, vagyis az év első felében menedékjogot kérelmező külföldiek száma az előző év azonos időszakában benyújtott **684** menedékjogi kérelemhez képest, több mint a tízszeresére emelkedett. Az Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal adatai szerint 2013. május hónapban, az Európai Unió területén, Németország és Franciaország után, a legtöbb menedékkérő Magyarországra érkezett.¹

¹ European Asylum Support Office <http://easo.europa.eu/wp-content/uploads/Quarterly-Asylum-Report-Q2-final-24-10-13.pdf>

A menekültként elismerését kérő egészségének megfelelő és alapszükségeit kielégítő életszínvonalat biztosító feltételek megteremtése állami feladat,² amelyet a Hivatal, mint menekültügyi hatóság, közvetlenül a befogadó állomások útján lát el.³ 2013. január 1-jén, a Magyarországon működő befogadó állomásokon, valamint közösségi szálláson⁴ összesen **1500** állandó férőhely volt. A Hivatal a menedékkérők számának emelkedésére először a már működő létesítmények befogadóképességének bővítésével reagált. Egyes idegenrendészeti őrzött szállások nyitott intézményként való működtetésével, továbbá a befogadó állomások közösségi célra szolgáló helyiségeinek – sportcsarnok, étkezdé, raktár – átmeneti szálláshellyé alakításával a férőhelyek számát **2011-re** növelték. Amikor a meglévő létesítmények kapacitását már nem lehetett bővíteni, a Hivatal a Szegedi Fegyház és Börtön III. számú, nagyfai objektumának területén, egy 50 lakosátorból álló, **300** személy elhelyezésére és ellátására alkalmas, ideiglenes befogadó állomás megnyitására kényszerült, amely 2013. június 6-án kezdte meg a működését. A sátras elhelyezés következtében, ez a létesítmény kizárólag egyedülálló férfiak legfeljebb egy hét időtartamú elszállásolására volt alkalmas.⁵ A Magyarországra érkező menedékkérők száma a 2013. év második felében sem csökkent,⁶ így a Hivatal az ideiglenes férőhelyek fenntartásával párhuzamosan, egy új, elsősorban a nők, időskorúak, valamint a kisgyermekes családok, huzamos elhelyezésére alkalmas befogadó állomás létesítésének lehetőségeit is kénytelen volt megfontolni. Az új befogadó állomás helyszínének kiválasztásakor a Hivatal munkatársai azokat az üresen álló, korábban a honvédség által használt, állami tulajdonban lévő ingatlanokat vizsgálták, amelyeket a folyamatosan érkező, menedékkérelmet kérő külföldiek elhelyezésére és ellátására rövid időn belül alkalmassá lehetett tenni. Az ingatlanok megtekintését során azok műszaki állapotát, a befogadó állomás céljára történő átalakításának költségeit, a kivitelezés várható időtartamát, valamint a környező településektől való távolságát mérlegelték. Az utóbbi szempont kapcsán a Hivatal munkatársai arra törekedtek, hogy a majdani befogadó állomás lehetőség szerint ne az érintett település belterületén legyen.

A választás a Vámoszabadi külterületén található, a padka nélküli 14-es főközlekedési út mentén elhelyezkedő, a szlovák-magyar államhatártól 200 méter távolságra lévő, egykori honvédségi szállásra esett. A befogadó állomáshoz gyalogosan a kamionforgalommal terhelt, járdával nem szegélyezett főközlekedési úton kívül, csak földúton lehet eljutni. Az ingatlan sem menetrendszerű helyi tömegközlekedési, sem távolsági közlekedési eszközzel nem lehet megközelíteni.

Az építési napló szerint az ingatlan átalakítási, felújítási munkálatai 2013. június 27-én kezdődtek. Az új befogadó állomás, a szükséges hatósági engedélyek beszerzését követően, 2013. augusztus 5-én kezdte meg működését, amikor 30 koszovói állampolgárságú menedékkérő, többségében kisgyermekes családok érkeztek a 204 személy elhelyezésére alkalmas intézménybe.

A befogadó állomások létesítésének különleges feltételei nincsenek. Az említett célra bármely ingatlan igénybe vehető, amely alkalmas arra, hogy a Hivatal – a jogszabályokban előírt hatósági engedélyek beszerzését követően – az ott elhelyezett külföldiek számára a jogszabályban előírt szolgáltatásokat és ellátásokat biztosítsa.⁷

² Lásd a menedékkérelméről szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet 12. § (1) és (2) bekezdését.

³ A menedékkérelméről szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet 12. § (3) bekezdése értelmében, a „befogadó állomás az elismerését kérő, a menekült, az oltalmazott, valamint a menedékes elhelyezését és ellátását biztosító, a menekültügyi hatóság által fenntartott létesítmény”.

⁴ A Harm.tv. végrehajtásáról szóló 114/2007. (V. 24.) Korm. rendelet 131. § (1) bekezdése alapján, a „közösségi szállás az idegenrendészeti eljárás alatt álló külföldiek elhelyezésére szolgáló, a Hivatal által fenntartott szálláshely”.

⁵ Lásd az alapvető jogok biztosának AJB 4321/2013. számú jelentését.

⁶ 2013-ban 18.900 menedékkérelmet nyújtottak be Magyarországon, ami az előző évi 2.157 menedékkérelmhez képest 776% emelkedést jelent.

⁷ Lásd a menekültügyi szervezeti rendszeréről szóló 52/2007. (XII. 11.) IRM rendelet 3. §-át, valamint annak mellékletét.

A Vámosszabadi külterületén található, egykori honvédségi létesítmény korábban is természetes személyek elhelyezésére szolgált. Az a tény, hogy a kormányzat az ingatlan ezúttal nem magyar állampolgárok, hanem külföldiek elszállásolására használja, a korábban kiadott hatósági engedélyeket nem teszi semmissé és újabb hatásvizsgálatok elvégzését sem indokolja. Vizsgálatom nem tárt fel olyan körülményt, amely arra utalna, hogy a Hivatal a befogadó állomás jogszerű működéséhez szükséges hatósági engedélyek bármelyikét elmulasztotta volna beszerezni, vagyis az ingatlan kijelölése és működése a hatályos jogszabályok előírásainak ne tenne eleget.

A befogadó állomáson élő külföldiek befogadása, elhelyezése és ellátása

A helyszíni ellenőrzés napján 130 menedékkérő, 102 férfi és 28 nő élt az intézményben. A befogadó állomás lakói közül 43 koszovói, 32 nigériai, 13 Comore szigeteki, 10 ghánai, 8 szenegáli, 2-2 személy mali, szudáni, elefántcsontparti, és gambiai, 1-1 marokkói, kongói, guineai, és szíriai, továbbá 12 ismeretlen állampolgárságú menedékkérő volt. A külföldiek egy része a túlszűfolt bicskei vagy a debreceni befogadó állomásról, másik része a szerb-magyar államhatár Csongrád-megyei szakaszán elfogott, illegális határsértők Szegedről, esetleg a nagyfai sátoztáborból – a küldő, illetve a fogadó intézmény közötti egyeztetést követően – érkezett a befogadó állomásra.

Az intézményt a Hivatal valamelyik regionális igazgatósága jelölte ki a külföldi szálláshelyéül. Az újonnan érkező bemutatja a szálláshely kijelölő végzést, majd az őrszemélyzet bekíséri az épületbe, ahol átvizsgálják a ruházatát és a csomagjait.⁸ A befogadó állomás rendjének fenntartását szerződés alapján, egy győri székhelyű, vagyonszolgálati és biztonságtechnikai szolgáltató vállalkozás végzi. A polgári ruhát viselő, könnygáz spray-vel, valamint gumibottal felszerelt őrök, egyszerre 6 személy, napi 24 órában vannak szolgálatban.

A helyszíni ellenőrzés során meghallgatott külföldiek szerint az őrszemélyzet tagjait jóindulatúan és udvariasan bánnak velük. Bántalmazásra vagy rossz bánásmódra senki sem panaszkodott.

A befogadó állomáson elhelyezett személy a készpénzét, valamint az értéktárgyait letétbe helyezheti. A letétbe vett készpénzt és az értéktárgyakat a befogadó állomás gazdasági részlegének páncélszekrényében őrzik. A külföldi megőrzőben elhelyezett értéktárgyairól, illetve készpénzről tételes elismervényt kap, azok felhasználásáról szabadon dönthet. A letétbe vett készpénz és értéktárgyak kezelésének módjáról, a pénzkezelési szabályzat részeként, speciális előírások rendelkeznek. Amennyiben a külföldi a letéti őrzést nem kívánja igénybe venni az intézmény a hálólhelyiségekben vagy a lakrészekben tartott értéktárgyakért és készpénzért a befogadó állomás nem vállal felelősséget.⁹ A vizsgálat a befogadó állomáson élő külföldiek értéktárgyainak és készpénzének megőrzése és kezelése kapcsán alapvető joggal összefüggő visszasságra utaló körülményt nem észlelt.

Az intézményben élő külföldi számára fekvőhelyet, ágyfelszerelést, ágyneműt, az alapvető higiénés szükségleteinek megfelelő tisztasági csomagot, vagy annak megfelelő higiénés hozzájárulást kell biztosítani.¹⁰ Az újonnan érkezők takarót, párnát, ágymatracot, ágyneműt, egy 70x100 centiméteres törölközőt, papucsot, 5 alsóneműt 2 pár zoknit és 2 db rövid ujjú pólót, takarítószeret és tisztasági csomagot kapnak. A tisztasági csomag 1-1 fogkefét, fogkrémet, fogmosó poharat, 4 csomag toalettpapírt, 1 darab 5 dkg súlyú szappant, 2 dl sampont, és 1 liter folyékony mosószert, a férfiak esetében borotvát és borotvakrémet, nők esetében 2 csomag intimbetétet is tartalmaz. A kisgyermekes családok számára, a felsoroltakon túlmenően, pelenkát, gyermektápszert, babakrémet, babasampont és babaszappant is osztanak.

⁸ Lásd a menekültügy szervezeti rendszeréről szóló 52/2007. (XII. 11.) IRM rendelet 4. § (1) bekezdését.

⁹ Lásd a menekültügy szervezeti rendszeréről szóló 52/2007. (XII. 11.) IRM rendelet mellékletének 15. pontját.

¹⁰ Lásd a menekültügy szervezeti rendszeréről szóló 52/2007. (XII. 11.) IRM rendelet 3. § (1) bekezdésének a) és b) pontját.

Az ágyfelszerelés az ágynemű, illetve tisztálkodó szerek átvételét követően a külföldi elfoglalja a hálólhelyét. Az újonnan érkezők elhelyezése során a szociális munkások arra törekednek, hogy a családok, valamint az azonos nyelvet beszélő külföldiek közös lakrészbe kerüljenek. A fekhelyek, valamint a lakószobák napi rendben tartása az ott elszállásolt külföldiek feladata, akik ennek eleget is tesznek.

A külföldit a hálólhelyének elfoglalását követően a táborvezető vagy valamelyik szociális munkás tájékoztatja arról, hogy hol tartózkodik és ismerteti vele a napirendet. A házirend angol, francia, német, arab, perzsa nyelvű fordításban a befogadó állomás több pontján, így például a közösségi helyiségekben ki volt függesztve. A házirend ismertetését követően a külföldről fényképfelvétel készül, majd legfeljebb egy órán belül, az éjszaka érkezőknek legkésőbb másnap megkapja azt a műanyag kártyát, amelynek felmutatásával az intézmény által biztosított szolgáltatásokat igénybe veheti.

A befogadó állomáson élők orvosi ellátása egy egészségügyi szolgáltatást végző vállalkozással kötött szerződés alapján történik. Az egészségügyi szolgáltató alkalmazásában álló háziorvos és a gyermekorvos munkanapokon, 1-1 óra időtartamban rendelnek. A házi orvos az újonnan érkezőket a rendelési idő függvényében, lehetőleg még aznap, de legkésőbb a következő napon megvizsgálja. Amennyiben a külföldi olyan fertőző betegségben szenved, amelyre tekintettel nem lehet őt a közösségben elhelyezni, a gyógykezelése idejére az egészségügyi elkülönítőbe kerül. A helyszíni ellenőrzéskor az egészségügyi elkülönítőben nem tartózkodott senki. Az befogadó állomáson élő külföldiek befogadása, tisztasági csomaggal, fekvőhellyel, ágyfelszereléssel és ágyneművel való ellátása, illetve azok tisztántartása kapcsán alapvető joggal összefüggő visszasságra utaló körülményt nem észleltem. A négyzetes épület földszinti részén a hivatali szobák, a kiszolgáló helyiségek, az orvosi rendelő, az egészségügyi elkülönítő, továbbá raktárak voltak. Az épület emeleti részein, szintenként tizenkét, két lakószobát, közös fürdőt és illemhelyet tartalmazó apartman található. A külföldiek változó időtartamban, átlagosan egy hónapig tartózkodnak a befogadó állomáson. Leghosszabb ideje, 2013. augusztus 5-óta egy koszovói állampolgárságú nő élt az intézményben. Utolsóként, 2013. szeptember 27-én, egy négytagú koszovói család – egy öthetes csecsemő az édesanyjával, az anya testvére, valamint az ő édesanyjuk – érkezett. A helyszíni ellenőrzéskor a csecsemő nagymamája volt a befogadó állomás legidősebb, egyben egyetlen 60 évnél idősebb lakója. Az intézményben egyetlen fogyatékkal élő személy, egy 6 éves, mozgássérült koszovói állampolgárságú kislány élt, aki Győrbe, a Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Intézménybe járt iskolába.

Az emeleteken egy-egy mosókonyha, szárítóhelyiség, közösségi helyiség és egy edényekkel felszerelt konyha volt. A külföldiek a közös konyhában elkészített ételt a lakószobákban elhelyezett asztalok tudták elfogyasztani. A havi egyszeri ágynemű csere során keletkező szennyes, valamint a törölközők mosatása a Pálhalmai büntetés-végrehajtási intézetben történik. A helyszíni ellenőrzéskor meghallgatott külföldiek egy része, főként a kisgyermekes anyák, akik közül többen gyermeket vártak, arra panaszkodtak, hogy a mosókonyhákban nincs mosógép, így a családjuk szennyes ruháit kézzel kell mosniuk, ami fizikailag nagyon megerőltető.

Az első emeleten a családok éltek, illetve az egyik apartman egyik lakószobája imaszoba, a másik internet szobaként működött. Az itt található számítógépeket, előzetes időpontfoglalás alapján, kizárólag a befogadó állomáson élő külföldiek használták.

A második emelet egyik apartmanjának két lakószobája közül egyikben egy gyermektelen házaspár, a másikban három egyedülálló nő volt elszállásolva. Mind az apartman, mind az egyedülálló nők lakószobája belülről zárható volt. A többi apartmanban, valamint a harmadik emeleten az egyedülálló férfiak éltek. Az őrség a rend fenntartása érdekében, óránként egyszer körbejárt az épületben.

A vizsgálat során meghallgatott nők közül senki sem panaszkodott arra, hogy akár az őrsemélyzet tagjai, akár az intézményben elszállásolt férfiak közül bárki zaklatta volna őket. A befogadó állomáson élő külföldiek elhelyezése és elszállásolása kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észleltem. A muszlim vallású külföldiekre tekintettel, a befogadó állomás lakói kizárólag sertéshúsmentes alapanyagokból készült meleg ebédet, reggelire és vacsorára hideg élelmet kapnak. Az intézményben élő külföldiek egy kifejezetten erre a célra rendszeresített helyiségben imádkozhattak. A keresztény egyházak hívei Győrbe vagy Vámoszabadiba mehettek istentiszteletre. A Vámoszabadiban szolgálatot teljesítő plébános felajánlotta, hogy igény esetén, kész a befogadó állomáson istentiszteletet tartani. A befogadó állomáson élő külföldiek lelkiismereti és vallásszabadsághoz való jogának gyakorlásával összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észleltem.

Az élelmet egy pályázat útján kiválasztott helyi vállalkozó szállítja az intézménybe, amelyet szükség esetén a helyben található konyhán felmelegítenek, illetve kiosztják a külföldieknek. A konyhai személyzet tagjai a vállalkozó alkalmazottjai, a tányérok, poharak valamint az evőeszközök is az ő tulajdonában vannak. A helyszíni ellenőrzés során meghallgatott férfiak többsége a napi élelmiszeradag mennyiségét kifogásolta. Állításuk szerint a napi háromszori étkezés mellett is gyakran egész nap éhesek. A nők, különösen a kisgyermekes anyák szerint előfordult, hogy napokig sem tejet, sem friss gyümölcsöt nem kaptak. Az alapvető jogok biztosára már a Szegedi Fegyház és Börtön III. számú, nagyfai objektumának területén működő ideiglenes befogadó állomás vizsgálata során kifogásolta, hogy idegenrendészeti őrizet szabályaitól eltérően, a befogadó állomáson tartózkodó külföldiek számára biztosítandó napi étkezés minimális energiatartalmát, továbbá a kisgyermekes anyák valamint a gyermekek speciális ételmezésére vonatkozó előírásokat jogszabály nem tartalmazta, ami veszélyeztette az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt, hátrányos megkülönböztetés tilalmához való jog érvényesülését.¹¹

A belügyminiszter, az alapvető jogok biztosának kezdeményezésére, az alapvető joggal összefüggő visszásságot orvosolta. A 2014. január 1-jétől hatályos jogszabályváltozás eredményeként, a befogadó állomáson élők számára „természetben biztosított étkezés esetén naponta legalább 10 900 joule energiatartalmú élelmet kell biztosítani. Az ételmezésnél az elhelyezett egészségi állapotát, korát, és vallásának étkezési előírásait figyelembe kell venni. Terhes és kisgyermekes anyának, valamint 14 év alatti kiskorúnak naponta tejterméket és gyümölcsöt, illetve – ha az egészségügyi okból indokolt – ezekkel egyenértékű más élelmiszert kell biztosítani.”¹²

A befogadó állomáson élő gyermekek egészségügyi ellátása és oktatása

A befogadó állomáson 28 gyermek – 4 egyéves, vagy annál fiatalabb, 4 kétéves, 4 hároméves, 1 négyéves, 2 ötéves, 3 hatéves, 3 hétéves, 1-1 nyolc, illetve kilencéves, 2-2 tíz és tizenhárom éves, 1 tizenkét éves – élt.

A 13 iskolaköteles életkorban lévő gyermek közül öten Győrbe, a tankerület által kijelölt iskolába jártak. További öt, 2013. szeptember 19-én érkezett gyermek beiskolázása folyamatban volt. A beiskolázás elhúzódásának oka, hogy ezek a gyermekek, oltási bizonyítvány hiányában, nem mehettek közösségbe. A szociális munkások beszámolója szerint a körzeti védőnő – egyéb elfoglaltságaira hivatkozva – többszöri hívás ellenére sem jelent meg a befogadó állomáson, így az öt iskolaköteles, továbbá a két óvodaköteles életkorban gyermekek védőoltásának rendezetlenségén túlmenően, sem a várandós anyák, sem a többi gyermek nem jutott védőnői ellátáshoz.¹³

¹¹ Lásd az alapvető jogok biztosának AJB 4321/2013. számú jelentését.

¹² Lásd a 69/2013. (XII. 11.) BM rendelet 5. § (2) bekezdésével módosított 52/2007. (XII. 11.) IRM rendelet 3. § (1a) bekezdését.

¹³ Lásd a területi védőnői ellátásról szóló 49/2004. (V. 21.) ESzCsM rendelet 1-3. számú mellékleteit.

A területi védőnői ellátásról szóló 49/2004. (V. 21.) ESzCsM rendelet értelmében, a védőnő a feladatát az „ellátási területén lakcímmel rendelkező személyekkel kapcsolatosan köteles ellátni”.¹⁴ A befogadó állomáson tartózkodó külföldiek azonban magyarországi lakcímmel nem rendelkeznek, ők a Hivatal illetékes regionális igazgatósága által kiállított szálláshely kijelölő határozat birtokában tartózkodnak az országban, vagyis rájuk a területi védőnő ellátási kötelezettsége – főszabályként – nem terjed ki. A védőnő, az ellátási területén lakcímmel rendelkező személyeken túlmenően, „köteles ellátni a körzetében életvitelszerűen tartózkodó személyt is, aki az ellátás iránti igényét írásban bejelenti. Ebben az esetben a védőnő haladéktalanul írásban értesíti a bejelentett lakóhely szerint illetékes védőnőt a gondozásba vételről”.¹⁵

Bár a vizsgálat adatai szerint még nem volt példa arra, hogy befogadó állomás bármelyik lakója az ellátás iránti igényét a területi védőnőnek írásban jelezte volna, tény, hogy a 49/2004. (V. 21.) ESzCsM rendelet semmilyen rendelkezést nem tartalmaz azon külföldiekre vonatkozóan, akik a bejelentett magyarországi lakcím hiányában is életvitelszerűen tartózkodnak az országban, azonban a szálláshelyükön történő gondozásba vételükről nincs kit értesíteni.

A gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt egyezmény (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény)¹⁶ 28. cikk 1. pontja értelmében a részes államok elismerik a gyermekek oktatáshoz való jogát és e jog gyakorlása céljából az „alapfokú oktatást mindenki számára kötelezővé és ingyenessé teszik”. A nemzetközi jogi kötelezettségvállalással összhangban, az Alaptörvény XI. cikk (2) bekezdése alapján, a kötelező és ingyenes alapfokú oktatás mindenkit, így a befogadó állomáson tartózkodó, bejelentett lakcímmel nem rendelkező, külföldi gyermeket is megilleti.

A fertőző betegségek és a járványok megelőzése céljából szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet 5. § (1) bekezdése szerint a „magyar állampolgárt, a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény hatálya alá tartozó azon személyt, aki a szabad mozgás és a három hónapot meghaladó tartózkodás jogát Magyarországon gyakorolja, a tartózkodási engedéllyel rendelkező, bevándorolt, letelepedett vagy befogadott harmadik országbeli állampolgárt, továbbá a menekültet és menedékest életkorhoz kötötten” az ott felsorolt védőoltásokban kell részesíteni. Az oktatási intézményekbe történő jelentkezéskor, az oltási könyv bemutatásával igazolni kell, hogy az iskolaköteles életkorban lévő gyermek a kötelezően előírt védőoltásokat megkapta-e. Bármelyik elmaradása esetén, azt a legrövidebb időn belül pótolni kell.¹⁷

Annak ellenére, hogy a fertőző betegségek és a járványok megelőzése céljából szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet a menedékkérő gyermeket nem említi, az oktatási intézmények az ő jelentkezésük esetén is vizsgálják, hogy a kötelezően előírt védőoltásokat megkapták-e, illetve az azok pótlása érdekében szükséges intézkedések megtörténtek-e. A menedékkérő gyermekek általában sem oltási könyvvel, sem más oltási dokumentációval nem rendelkeznek, amelynek legfőbb oka, hogy a származási országukban sem életkorhoz kötött, sem más fajta védőoltások nincsenek. Oltási igazolások hiányában viszont a közoktatási intézmények nem hajlandók felvenni őket.

¹⁴ Lásd a területi védőnői ellátásról szóló 49/2004. (V. 21.) ESzCsM rendelet 2. § (4) bekezdését.

¹⁵ Lásd a területi védőnői ellátásról szóló 49/2004. (V. 21.) ESzCsM rendelet 2. § (5) bekezdését.

¹⁶ Lásd a gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt egyezmény kihirdetéséről szóló, 1991. évi LXIV. törvényt.

¹⁷ Lásd a fertőző betegségek és a járványok érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet 5. § (8) bekezdését.

A társadalombiztosítási jogviszonnyal nem rendelkező menedékkérő külföldi az életkorhoz kötött védőoltásra ingyenesen jogosult,¹⁸ amelynek költségét a menekültügyi hatóság az egészségügyi szolgáltatónak megtéríti.¹⁹ Az elmaradt védőoltások pótlásának szervezése, nyilvántartása és jelentése a területi védőnő feladata.²⁰ Védőnői ellátás hiányában, a befogadó állomáson élő gyermekek életkorhoz kötött védőoltásának sem a nyilvántartását, sem az elmaradt oltások szervezését és jelentését nem végzi el senki, amelynek eredményeként sem tudnak a közoktatási intézményekbe beiratkozni. Az említett helyzetben, az iskolaköteles életkorban lévő, menedékkérők az őket a Gyermejjogi Egyezmény 28. cikk 1. pontja, valamint az Alaptörvény XI. cikk (2) bekezdése alapján megillető, ingyenes alapfokú oktatáshoz önhibájukon kívül nem képesek hozzáférni. A befogadó állomáson tartózkodó gyermekek védőnői ellátásának hiánya veszélyezteti az Alaptörvény XI. cikk (2) bekezdésében biztosított ingyenes és kötelező alapfokú oktatáshoz, valamint az Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdésében biztosított testi és lelki egészséghez való jog érvényesülését.

A befogadó állomás munkatársainak tájékoztatása szerint további két gyermek azért nem járt iskolába, mert a szüleik már nem első alkalommal nyújtottak be menedéjjogi kérelmet, így ők még az alapfokú oktatásra sem jogosultak. Az államok a Gyermejjogi Egyezmény aláírásával vállalták, hogy az ott felsorolt jogokat a „joghatóságuk alá tartozó gyermekek számára minden megkülönböztetés, nevezetesen a gyermeknek vagy szüleinek, vagy törvényes képviselőjének faja, színe, neme, nyelve, vallása, politikai vagy más véleménye, nemzeti, nemzetiségi vagy társadalmi származása, vagyoni helyzete, cselekvőképzetlensége, születési vagy egyéb helyzete szerinti különbségtétel nélkül” biztosítják.²¹

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint, alkotmányellenes megkülönböztetéshez vezethet, ha a jog az egymással összehasonlítható, a szabályozás szempontjából azonos csoportba tartozó jogalanyok között a nélkül tesz különbséget, hogy annak alkotmányos indoka lenne. Jelen esetben az alkotmányellenes megkülönböztetés szempontjából azt a tényt kell mérlegelni, hogy az ismételt menedékkérő, iskolaköteles életkorban lévő gyermekek esetében, az ő, illetve szüleik idegenjogi jogállása olyan alkotmányos indokot jelent-e, ami az ingyenes és kötelező alapfokú oktatásból való kizárásukat igazolja.

Miután a Gyermejjogi Egyezmény 2. cikk 1. pontja, az „egyéb helyzet” szerinti különbségtételt is megtiltja, az a tény, hogy a befogadó állomáson élő, ismételt menedékkérő gyermekek a szüleik, illetve a saját idegenjogi jogállásuk miatt nem tudnak az ingyenes és kötelező alapfokú oktatáshoz hozzáférni, az Alaptörvény XI. cikk (2) bekezdése tekintetében alkotmányellenes megkülönböztetést eredményez, így az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdésével összefüggő visszásságot okoz. A befogadó állomáson nem csak kisgyermekes anyák, hanem várandós kismamák is éltek. A várandós anyákat a magzati élet védelme céljából megillető terhes gondozás²² egy részének ellátása is a területi védőnő feladata.²³ Annak ellenére, hogy a menekültügyi hatóság a társadalombiztosítási jogviszonyban nem álló menedéjjogot kérőket megillető terhes gondozás²⁴ költségeit is köteles az egészségügyi szolgáltatónak megtéríteni,²⁵ a Vámosszabadiban illetékes területi védőnő a befogadó

¹⁸ Lásd a menedéjjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. Korm. rendelet 26. § (1) bekezdésének j) pontját.

¹⁹ Lásd a menedéjjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. Korm. rendelet 28. § (2) bekezdését.

²⁰ Lásd a területi védőnői ellátásról szóló 49/2004. (V. 21.) ESzCsM. rendelet 3. § dh) pontját.

²¹ Lásd a gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt egyezmény kihirdetéséről szóló, 1991. évi LXIV. törvény 2. cikk 1. pontját.

²² Lásd a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény 3. § (2) bekezdését.

²³ Lásd a területi védőnői ellátásról szóló 49/2004. (V. 21.) ESzCsM. rendelet 3. § b) pontját.

²⁴ Lásd a menedéjjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. Korm. rendelet 26. § (1) bekezdésének g) pontját.

²⁵ Lásd a menedéjjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. Korm. rendelet 28. § (1) bekezdését.

állomáson élő, magyarországi lakcímmel nem rendelkező terhes anyákat nem hajlandó gondozásba venni.

Az Alaptörvény II. cikkében biztosított, a magzati élet védelmének kötelezettségével összefüggő visszasságot eredményez, hogy jogszabályi rendelkezés hiányában, a befogadó állomáson élő állapotos nők védőnői gondozását nem látja el senki.

A befogadó állomáson élő gyermekek oktatása a közeli megyeszékhelyen, Győrben történik. Miután a befogadó állomást sem menetrendszerű helyi tömegközlekedési, sem távolsági közlekedési eszközzel nem lehet megközelíteni, a külföldiek szállításáról az intézmény gondoskodik. Az ingyenes „city busz” napi három alkalommal közlekedik Győr és a befogadó állomás között. Az első járat, a reggeli iskolabusz 8.30-kor indul. A szállítás az intézmény tulajdonában lévő gépkocsival történik. A másik két járat lebonyolítását az intézménnyel kötött megállapodás alapján, egy helyi vállalkozás végzi. A kora délutáni járat 13 óra 30 perckor az általános iskola elől indul, majd 14 órakor indul vissza Győrbe. Az esti járat 18 órakor indul Győrből, és 18 óra 30 perckor indul a befogadó állomásról a városba. Azok a külföldiek, aki ezzel, az utolsó járatral utaznak a városba, a befogadó állomásra történő visszajutásukat maguk kénytelenek megoldani.

A befogadó állomás és a falu közötti közösségi közlekedés hiányában, az intézmény lakói Vámoszabadi helyett, a közeli megyeszékhelyre, Győrbe jártak vásárolni, szórakozni és a különféle ügyes-bajos dolgaikat is ott intézik. A vizsgálat során meghallgatott külföldiek beszámolóit szerint az üzletek megyei könyvtár munkatársai és látogatói mindig udvariasan és segítőkészen bánnak velük, ellenségeskedést nem tapasztaltak.

Összefoglalás

Míg 2012-ben mindössze **2157** külföldi kért menedékjogot Magyarországon, addig a Hivatal 2013. május 31-ig már **7303** menedékkérelmet regisztrált. Az Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal adatai szerint 2013. május hónapban, a tagállamok közül a legtöbb menedékkérő Magyarországra érkezett.

2013. január 1-én, a befogadó állomásokon, valamint a közösségi szálláson összesen **1500** férőhely volt. A Hivatal egyes idegenrendészeti őrzött szállások nyitott intézményként való működtetésével, továbbá a befogadó állomások közösségi célra szolgáló helyiségeinek – sportcsarnok, étkezdé, raktár – átmeneti szálláshellyé alakításával a férőhelyek számát **2011**-re növelte. Amikor a meglévő intézmények befogadó képességét már nem lehetett bővíteni, a Hivatal 2013. június 6-án, a Szegedi Fegyház és Börtön III. számú, nagyfai objektumának területén, egy 50 lakosátorból álló, **300** férfi legfeljebb egy hét időtartamú elhelyezésére és ellátására alkalmas, ideiglenes befogadó állomás megnyitására kényszerült.

Miután a Magyarországra érkező menedékkérők száma a 2013. év második felében sem csökkent, a Hivatal az ideiglenes férőhelyek fenntartásával párhuzamosan, egy új, elsősorban a nők, az időskorúak, valamint a kisgyermekes családok huzamos elhelyezésére alkalmas befogadó állomás létesítését is kénytelen volt megfontolni. A választás a Vámoszabadi külterületén található, a padka nélküli 14-es főközlekedési út mentén elhelyezkedő, a szlovák-magyar államhatártól 200 méter távolságra lévő, egykori honvédségi szállásra esett.

Annak ellenére, hogy az ingatlanhoz a kamionforgalommal terhelt, járdával nem szegélyezett 14-es főközlekedési úton kívül, gyalogosan csak földúton lehet eljutni, és sem menetrendszerű helyi tömegközlekedési, sem távolsági közlekedési eszközzel nem lehet megközelíteni, a helyi lakosság a befogadó állomás megnyitásának tervére heves tiltakozással reagált. A tiltakozók szerint a befogadó állomás megnyitásának hatására ingatlanjaik veszítenek az értékükből, másrészt a külföldiek megjelenése veszélyezteti a helyi lakosság biztonságérzetét.

Vámosszabadi polgármestere levélben fordult hozzám, amelyben sérelmezte, hogy a befogadó állomás helyét kijelölő kormányzati döntést megelőzően semmiféle társadalmi egyeztetés, vagy hatásvizsgálat sem történt, és kérte, vizsgálja meg, hogy az intézmény létesítése megfelel-e a magyar jogrend szabályainak. Vizsgálatom a befogadó állomás létesítésének, valamint az intézményben élő külföldiek elhelyezésének és ellátásának körülményeire irányult.

A befogadó állomások létesítésének különleges feltételei nincsenek. Az említett célra bármely ingatlan igénybe vehető, amely alkalmas arra, ahol a Hivatal – a más jogszabályokban előírt hatósági engedélyek beszerzését követően – az ott elhelyezett külföldiek számára a jogszabályban előírt szolgáltatásokat és ellátásokat biztosítsa. A Vámosszabadi külterületén található, egykori honvédségi létesítmény korábban is természetes személyek elhelyezésére szolgált. Az a tény, hogy a kormányzat az ingatlan ezúttal nem magyar állampolgárok, hanem külföldiek elszállásolására használja, újabb hatásvizsgálatok elvégzését nem indokolja. *A vizsgálat adatai szerint a Hivatal az intézmény jogszerű működéséhez szükséges hatósági engedélyeket beszerezte, a befogadó állomás helyének kijelölése és annak működése a hatályos jogrend előírásainak megfelel.*

A vizsgálatom részeként, 2013. október 3-án tartott helyszíni ellenőrzés tapasztalati szerint a befogadó állomás megnyitását megelőző tiltakozások ellenére, Vámosszabadi lakói részéről tapasztalható bizalmatlanság és ellenállás számottevően csökkent. Az intézményben élő külföldiek közül senki sem tett említést arról, hogy a helyi lakosság részéről bármiféle ellenségeskedést tapasztalt volna. A befogadó állomás, valamint a helyi lakosság békés egymás mellett élését nagyban meghatározza, hogy a Győrbe irányuló, napi háromszori, ingyenes autóbusszjárat hatására a külföldiek a legkisebb bevásárlásaikat sem a faluban, hanem a városban intézik. Miután az intézmény saját orvosi szolgálattal rendelkezik, az iskolaköteles életkorban lévő gyermekek győri oktatási intézményekbe járnak, és a befogadó állomás lakói a városban lévő közművelődési intézményeket látogatják, a közeli falu lakosságával érdemi kapcsolatuk sincsen. Ezzel együtt, a javuló közhangulat egyik fontos bizonyítéka, hogy néhány helyi lakos a saját kertjében termelt gyümölcsöt adományozott a befogadó állomás lakói számára.

A helyszíni ellenőrzéskor az intézményben békés hangulat uralkodott, megnyitást követően eltelt idő alatt semmiféle, rendőri intézkedésre, vagy folyamatos rendőri jelenlétre okot adó esemény nem történt. Az őrszemélyzet tagjai jóindulatúan és udvariasan bánnak a külföldiekkel. Bántalmazásra vagy rossz bánásmódra senki sem panaszkodott. Az illetékes ügyész havonta látogatja az intézményt.

Az intézmény lakóinak ellátása kapcsán a legtöbb panasz az étkezésre vonatkozott. A férfiak többsége a napi ételmisszeradag mennyiségét kifogásolta. Állításuk szerint a napi háromszori étkezés mellett is gyakran egész nap éhesek. A nők, különösen a kisgyermekes anyák szerint előfordult, hogy napokig sem tejet, sem friss gyümölcs nem kaptak.

Ezt a panaszt a belügyminiszter, az alapvető jogok biztosának kezdeményezésére, időközben orvosolta. A 2014. január 1-től hatályos jogszabályváltozás eredményeként, a befogadó állomáson élők számára „természetben biztosított étkezés esetén naponta legalább 10 900 joule energiatartalmú ételmezt kell biztosítani. Az ételmezésnél az elhelyezett egészségi állapotát, korát, és vallásának étkezési előírásait figyelembe kell venni. Terhes és kisgyermekes anyának, valamint 14 év alatti kiskorúnak naponta tejterméket és gyümölcsöt, illetve – ha az egészségügyi okból indokolt – ezekkel egyenértékű más ételmezt kell biztosítani.”²⁶

A befogadó állomáson élő menedékkérők esetében egyrészt a védőnői ellátás hiánya, különösen a terhes gondozás ebből eredő hiányosságai, másrészt az életkorhoz kötött kötelező

²⁶ Lásd a 69/2013. (XII. 11.) BM rendelet 5. § (2) bekezdésével módosított 52/2007. (XII. 11.) IRM rendelet 3. § (1a) bekezdését.

védőoltások elmaradása, valamint az a tény okozza az alapjogi problémákat, hogy az ismételt menedékkérelmet benyújtó családokban élő iskoláskorú gyermekek nem férnek hozzá az alapfokú oktatáshoz.

A Hivatal kész lenne a védőnői terhes gondozás körébe tartozó ellátások költségeit az egészségügyi szolgáltatóknak megtéríteni, azonban a területi védőnői ellátásról szóló 49/2004. (V. 21.) ESzCsM. rendelet, nem tesz említést arról, hogy az országban életvitelszerűen tartózkodó, azonban bejelentett lakcímmel nem rendelkező menedékkérők védőnői gondozása kinek a kötelessége. *A védőnői gondozásra köteles egészségügyi szolgáltatót kijelölésére vonatkozó jogszabályi garanciák hiányában a várandós menedékkérők a terhes gondozás körébe tartozó egyes ellátásokhoz nem jutnak hozzá, ami az Alaptörvény II. cikkében biztosított magzati élet védelméhez való joggal összefüggő visszásságot eredményez.*

Az Alkotmánybíróság szerint az „életkorhoz kötött védőoltások esetében a gyermek jogainak védelme és a járványügyi közérdek nem különíthető el teljesen, mivel az oltások jelentős részben a közösségben élő gyermekek egészségének védelmét szolgálják. Az óvodai, iskolai és más csoportokban együttlévő gyermekek hatással vannak egymás egészségi állapotára, a fertőző betegségek gyakran terjednek szét a gyermekközösségekben. Ezért az államnak a gyermekek jogainak védelmére vonatkozó alkotmányos kötelezettségét és az egészségvédelmi kötelezettség részét képező járványügyi feladatait egymással összefüggésben kell figyelembe venni”.²⁷ Az említett megállapítás azokra a harmadik országokból származó, menedékkérő gyermekekre is igaz, akik esetében alapos okkal feltehető, hogy a származási országukban semmiféle védőoltásban nem sem részesültek. Ezzel szemben, a fertőző betegségek és a járványok érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet 5. § (1) bekezdése az életkorhoz kötött védőoltásra kötelezett személyek körében a menedékkérőket nem említi.

A Hivatal az életkorhoz kötött, kötelező védőoltások költségeit is megtérítendő, azonban az ezek szervezésére, nyilvántartására, jelentésére, valamint beadására köteles egészségügyi szolgáltató kijelölésére vonatkozó jogszabályi rendelkezés hiányában, a menedékkérő gyermekek nem kapják meg azokat.

Az iskolaköteles életkorban lévő menedékkérők, a védőoltások, illetve az azok beadását igazoló dokumentáció hiányában, nem tudnak az alapfokú oktatást nyújtó intézményekbe beiratkozni, ami az Alaptörvény XVI. cikk (3) bekezdésében biztosított oktatáshoz, valamint az Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdésében biztosított testi és lelki egészséghez való joggal összefüggő visszásságot eredményez.

A befogadó állomás két iskolaköteles életkorban lévő lakója azért nem járt iskolába, mert a szüleik már nem első alkalommal nyújtottak be menedékjogi kérelmet, így ők még az alapfokú oktatásra sem jogosultak. *Az a tény, hogy az említett gyermekek a szüleik, illetve a saját idegenjogi jogállásuk miatt nem képesek az őket megillető ingyenes és kötelező alapfokú oktatáshoz hozzáférni az Alaptörvény XVI. cikk (3) bekezdésében biztosított oktatáshoz való jog tekintetében, egyéb helyzet szerinti különbségtételt eredményez, így az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdésével összefüggő visszásságot okoz.*

Intézkedéseim

Az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján kezdeményezem, hogy a Vámoszabadi Befogadó Állomás igazgatója, a területi védőnői ellátásról szóló 49/2004. (V. 21.) ESzCsM rendelet 2. § (5) bekezdésére figyelemmel, írásban nyilatkoztassa a várandós, valamint a kisgyermekes menedékkérőket arról, hogy a védőnői gondozásra igényt tartanak-e.

Az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján ajánlással fordulok az ÁNTSZ országos tisztifőorvosához, hogy vizsgálja ki és szervezze meg a Vámoszabadi Befogadó Állomáson élő

²⁷ Lásd a 39/2007. (VI. 20.) AB határozatot.

külföldiek védőnői gondozásba vételének, továbbá az életkorhoz kötött védőoltásainak beadásának feltételeit.

Az Ajbt. 37. § alapján javaslom, hogy a nemzeti erőforrás miniszter intézkedjen

- a területi védőnői ellátásról szóló 49/2004. (V. 21.) ESzCsM rendelet kiegészítéséről annak érdekében, hogy a menedékkérők az őket megillető védőnői ellátáshoz hozzáférjenek,
- a fertőző betegségek és a járványok érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet 5. § (1) bekezdésének a menedékkérőkkel történő kiegészítéséről.

Az Ajbt. 37. § alapján javaslom, hogy a belügyminiszter kezdeményezze a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet módosítását annak érdekében, hogy az alapfokú oktatáshoz az ismételt menedékkérelmet benyújtó családokban élő, iskolaköteles életkorban lévő gyermekek is hozzáférjenek.

Budapest, 2014. április

Székely László sk.